

Crkveni ili građanski brak.

Dr I. A. Ruspini.

Pod gornjim naslovom objelodanila je »Biblioteka savremenih religiozno-moralnih pitanja« (Beograd, 1926., knj. 17. str. 1—45) raspravu profesora subotičkog pravnog fakulteta g. S. Troickoga.

Rasprava obuhvata: 1. Raznolikost zakona o formi braka i njene štetne posljedice; 2. Učenje rimskog i starog crkvenog prava o slobodi izbora bračne forme; 3. Državni apsolutizam kao izvor obaveznih formi braka; 4. Brak po nuždi i njegov postanak; 5. Uspostavljenje stare slobode izbora bračne forme; 6. Razlozi u korist fakultativne forme braka; 7. Kritika razloga u korist obaveznih formi braka. Zaključak.

Zaključak glasi: »Dakle ja glasam za brak, koji odgovara i interesima slobode i interesima religije, za brak fakultativan, i nadam se, da će se mome članku pridružiti i narod, koji voli i časnii krst i zlatnu slobodu!«

U ranijoj svojoj raspravi »Crkveni ili građanski brak« iz god. 1924.¹ zagovarao je prof. Troicki također fakultativni brak, ali je tada pod fakultativnim brakom razumijevao i fakultativnu bračnu formu i fakultativno bračno pravo i fakultativno bračno sudovanje. Ova svoj pravni »u n i c u m« napustio je u novoj raspravi u toliko, što sada pod fakultativnim brakom, za koji se zalaže, razumijeva samo fakultativnu bračnu formu i fakultativno bračno sudovanje, jer veli: »...pitanje o izboru suda u pogledu samog postojanja braka zavisi načelno od volje poedinaca, i fakultativna forma braka načelno je skopčana i sa fakultativnošću crkvenog ili državnog suda«. Opravdana je nada, da će g. prof. Troicki uskoro napustiti i taj svoj sadašnji pravni »u n i c u m«, jer komu je iole poznat sustav zapadnog bračnog prava, to mu je već na prvi pogled očevidno, da fakultativna forma braka pretpostavlja kako građansko bračno pravo tako i građansko bračno sudovanje. Dosta je da uputimo na najnovije čehoslovačko bračno pravo iz god. 1919.

Iz čl. 109. Ustava² izvodi prof. Troicki, da je muslimanima samim Ustavom zajamčena fakultativna forma braka. Kako šerijatski sudovi mora'u da sude po šerijatskom pravu, to je Ustavom muslimanima preko šerijatskih sudova zajamčena ne fakultativ-

¹ Nova Evropa, knj. X., br. 16., str. 502.—510. — Ispor. Bogosl. Smotra, XIII., 156.—159.

² »U porodičnim i naslednim poslovima muslimana sude državni šerijatski sudovi.«

nost već obaveznost šerijatske bračne forme i šerijatskog bračnog prava.³

Prof. Troicki izvodi napose iz čl. 12. Ustava,⁴ da je Ustavom isključena obavezna crkveno bračna forma. Njegovo tumačenje toga člana ne može da bude ispravno, jer se kosi sa čl. 109. Ustava, kako smo čas prije pokazali. Prvi (»Ujemčava se« i t. d.) i drugi (»Uživanje građanskih« i t. d.) propis navedenog člana ni nemaju nikakove veze sa obaveznom crkvenom bračnom formom, jer ta ne dira u slobodu vere i savesti i ne čini uživanje građanskih i političkih prava zavisnim od ispovjedanja vere, pa nam je zagonetno, kako se protivnici obavezne crkvene bračne forme mogu da pozivlju na te propise Ustava, to više, što sam Ustav (čl. 109) za brakove muslimana obaveznim proglašuje šerijatsko pravo. Što se tiče trećeg propisa (»Niko nije dužan i t. d.) čl. 12. Ustava, opažamo ponajprije, da (bitna) crkvena bračna forma kod mnogih priznatih konfesija, napose i kod katoličke, nema značaja vjerskog obreda. Drugačije je dašto kod pravoslavnih, gdje je crkvena forma vjerski obred. No ni u tome ne vidimo apsolutne smetnje, jer ako nije Ustavu protivna vjerska prisega, na koju su obvezani kralj, ministri, poslanici, činovnici, vojnici, odbornici, svjedoci u sudu i dr., to mu ne mora da bude protivna ni takova crkvena bračna forma, koja imađe značaj vjerskog obreda.

Načelo prof. Troickoga (str. 6), da pitanje bračne forme ne spada u nadležnost ni crkve ni države, dovedi nužno do negacije svakog građanskog i crkvenog bračnog prava.

Ako obaveznost uopće ne spada u područje Crkve, kako to prof. Troicki uči (str. 13), onda je uopće nemoguće svako crkveno pravo.

Štetne posljedice, što ih prof. Troicki naglašuje (str. 3 sl.) ne idu toliko na račun raznolikosti u formi, koliko na račun raznolikosti bračnih zakona.

³ Konfesijski je karakter šerijatskih sudova, šerijatske bračne forme šerijatskog bračnog prava van svake razborite sumnje, kako to i prof. Troicki naglašuje (str. 26.): »U stvari Ustav nazivlje šerijatske sudove državnima samo u tom smislu, da on priznaje nadležnost samo onih šerijatskih sudova, koji se nalaze u Kraljevini SHS, a ne vani, na pr. u Turskoj... Uopšte muslimanski brak, saglasno 10. članu Sen-Žermenskog ugovora, ima religijski karakter, u koliko to traže muslimanski običaji.«

⁴ »Ujemčava se sloboda vere i savesti. — Niko nije dužan da svoje vjersko osvedočenje ispoveda; i niko nije dužan da sudeluje u verozakonskim aktima, svečanostima, obredima i vežbama...« — »Uživanje građanskih i političkih prava nezavisno je od veroispovedanja.«

Obaveznu crkvenu bračnu formu uveo je na zapadu prvi Tridentin,⁵ a ne državna vlast, kako to prof. Troicki tvrdi (str. 15).

Austrijskom konkordatu iz god. 1855. ne može se osporiti vriednost s naslova neustavnosti, kako to prof. Troicki čini (str. 28), jer tada nije u monarhiji bilo ustava.

Ne stoji, da bi bračno pravo austrijskog zakonika važno u većini dijelova naše države (str. 22).

Ne stoji, da bračni zakoni Italije imaju crkveni karakter (sl. 4). Ti su zakoni formalni građanski zakoni.

Ne stoji, da u nas vladaju iste prilike kao u Čehoslovačkoj (str. 21). Dosta je istaknuti, da u pretežnom dijelu države važi konfesijsko bračno pravo, konfesijska obavezna bračna forma i konfesijsko sudovanje, pa da barem 75% pučanstva sve to i traži. S tima činjenicama mora da računa naš zakonodavac.

Tumačenje čl. 12. Ustava, što ga je dao izvjestitelj ustavnog odbora Juraj Demetrović, nije nipošto »zvanično autoritativno tumačenje« toga članka, kako to prof. Troicki navodi (str. 25).

Duboke i načelne razloge, s kojih Crkva trži obaveznu crkvenu formu (zajedno sa crkvenim bračnim pravom i sudovanjem), očividno ne shvaća prof. Troicki, jer inače ne bi motiv toga traženja nalazio u »lenosti njenih službenika«.

Svakako je u očima Crkve fakultativna forma minus malum od obavezne građanske forme.

Ekzegetske bilješke iz staroga i novoga Zavjeta.

Dr. Maksimilijan Lah.

1. Epilog prve Ivanove poslanice. 1. Ivan. 5, 18—21.

I.

Sadržajna nam analiza epiloga pokazuje, da je jedinstveno sastavljen. Na jednoj su naime strani rođeni od Boga, na drugoj svijet, koji sav ovisi o đavlu. Iz teksta se vidi, da svatko, koji je rođen od Boga (*πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ*) ne griješi, jer ga Sin Božji (*ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ*) čuva, da ne dođe kako pod vlast đavla (*ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπειται αὐτοῦ*). *Πάντες οἱ γεγεννημένοι ἐκ τοῦ Θεοῦ* su oni, koji vjeruju nauci Sina Božjega. Rođen dakle biti od Boga, ili biti u Bogu (*ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ*) biti u Isusu Kristu (*ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστῷ*) znači držati nauk Kristov, vršiti njegov zakon i ispovijedati njegovo božanstvo (*οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινός*

⁵ Cap. 1. sess. 24. de ref. matrim.